

14.4.2021

Eduskunta
Hallintovaliokunta / VNS 7/2020 vp
hav@eduskunta.fi

Keski-Suomen liiton lausunto valtioneuvoston selontekoon EU-politiikasta

Keski-Suomen liitto kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto valtioneuvoston selontekoon EU-politiikasta.

Selonteko on kokonaisuudessaan kattava ja huomioi Suomelle ja EU:lle tärkeät strategiset tavoitteet: kilpailukykyisyys, sosiaalinen eheys ja ilmastoneutraalius. Unionin uskottavuudenkin vuoksi on tärkeää, että Suomi ajaa johdonmukaisesti oikeusvaltio-periaatteen vahvistamista. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat suomalaisen ja eurooppalaisen yhteiskunnan prioriteetteja, joista ei EU:ssa saa tinkiä. Kaksoissiirtymä - vihreän ja digitaalisen kasvun yhdistäminen - sopii erinomaisesti Keski-Suomen kaltaiselle maakunnalle. Selontekoa hieman vaivaa luettelomaisuus ja toteavuus: tärkeät asiat kuvataan ilman syvällisempää analyysia tai tavoitteiden asettamista.

Lausuntomme keskittyy neljään aluekehittämisen näkökulmaan.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen

Euroopan unionin määrätietoiset tavoitteet ilmastonmuutoksen hillinnässä tarvitsevat yhtä määrätietoisien otteen talouden siirtämisestä lineaaritaloudesta kohti kiertotaloutta. Muutos merkitsee kaikilla toimialoilla siirtymää uusiutumattomiin raaka-aineisiin perustuvasta tuotannosta uusiutuviin raaka-aineisiin nojaaviin ratkaisuihin.

Kestävä biotalous ja erityisesti metsäbiotalous ovat Suomen valtteja ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Biotalouden yritykset ovat kehittäneet läpimurtotuotteita, jotka korvaavat öljypohjaisia muoveja, säästävät makeaa vettä ja joiden valmistaminen on energiatehokasta. Keski-Suomessa toimivien yritysten uusimpia innovaatioita ovat puupohjaiset tekstiilit ja elintarvikepakkaukset. Näillä innovaatioilla on muutaman vuoden kuluessa merkitystä myös kansantalouden näkökulmasta.

Kiertotalous mahdollistaa tuontiriippuvuuden vähentämisen EU:n ulkopuolisista maista muun muassa kriittisissä metalleissa. Jyväskylän yliopiston johdolla kehitetään urbaanikaivosta, jossa harvinaiset maametallit voidaan ottaa talteen sähkö- ja elektroniikkaromusta teollisessa mittakaavassa. Kriittisten metallien saatavuudella on välitön vaikutus niihin keinoihin ja teknologioihin, joilla EU pyrkii ilmastonmuutosta hillitsemään.

Ilmastonmuutoksen hillinnässä tarvitaan pitkäjänteistä ja ennakoivaa lainsäädäntöä sekä EU-tasolla että kansallisesti. Kun toimintaympäristö on vakaa, yritykset rohkenevat investoida. Suomen on johdonmukaisesti huolehdittava EU-säädösten valmistelussa kestävän metsätalouden toimintaedellytyksistä. Esimerkkinä LULUCF-asetus, joka koskee maankäyttöä, maankäytön muutosta ja metsiä.

Tutkimus ja koulutus

Alueiden kilpailukyvyyn ja tuotannon perustana on määrätietoinen teknologinen kehittäminen. Suomen on huolehdittava riittävän kunnianhimoisesta TKI-rahoituksen osuudesta EU-budjetissa myös vaikeina talousvuosina.

Suomen etu on, että Euroopan metropolien yliopistojen rinnalla koko tiedeyhteisön osaaminen ja potentiaali ovat täydessä käytössä. Erinomaisena esimerkkinä on Jyväskylän yliopisto, joka on useilla tieteenaloilla maailman parhaiden joukossa kansainvälisissä yliopistovertailuissa. Horizon Europa -ohjelma tuo tutkimuksen ja innovoinnin rahoituksen ohella merkittävän väylän kumppanuuksien rakentamiselle.

Koulutus ja inhimillinen pääoma linkittyy vahvasti TKI-toimintaan. Koulutusmaakuntana pidämme koulutukseen ja osaamiseen panostamista erityisen merkityksellisenä. EU-tasolla on huolehdittava koko Euroopan koulutustason nostamisesta ja kehittämistyössä tarvittavista yhteisistä linjauksista ja konsepteista. Esimerkiksi digitalisaation kehittäminen kaikilla koulutusasteilla tarvitsee lisää osaamista ja resursseja.

Yhteiskuntien digitalisoituminen edellyttää merkittäviä panostuksia kyberturvallisuuteen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto tarjoavat eurooppalaista korkeinta osaamista ja tutkimusympäristöjä vaativimmillekin TKI-kumppaneille.

Saavutettavuus

Suomesta on pitkät etäisyydet Euroopan ja muiden mantereiden markkinoille. Valtatie 4 Helsingistä Utsjoelle on Suomen tärkein etelä-pohjoissuuntainen pääväylä. Valtatiellä on keskeinen merkitys sekä elinkeinoelämän kuljetusten että henkilöliikenteen välittäjänä. Valtatiellä 4 kulkee monien toimialojen tuotekuljetukset satamiin ja väestökeskittyymiin ja tieyhteyden rooli korostuu niin kuljetussuoritteiden volyymillä kuin arvolla mitaten sekä huoltovarmuuden näkökulmasta. Tie kuuluu kokonaisuudessaan EU:n TEN-T-verkkoon, josta Helsinki-Tornio väli vuoteen 2030 mennessä rakennettavaan TEN-T-ydinverkkoon.

TEN-T-kriteereillä tarkasteltuna valtatiellä 4 on runsaasti puutteita. Nykyisellään vain vajaat 40 % ydinverkon tieosuudesta kattaa kriteerit, jotka tulisi saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman keskeinen selvitys Liikenneverkon strateginen tilannekuva nostaa selkeästi esiin valtatieta 4 koskevat kehittämistarpeet. Tilannekuvassa nelostie on tunnistettu sekä palvelutaso- että turvallisuuspuutteiden osalta kokonaisuudessaan valtakunnan heikoimmaksi yhteysväliksi.

Päärata nousi Verkkojen Eurooppa (CEF2) -asetuksessa EU:n yhdeksän ydinverkkokäytävän joukkoon, eli saa korkeimman mahdollisen liikenneyhteyksstatuksen Euroopassa. Päärata kytkeytyy Pohjanmeri-Itämeri-ydinkäytävään, jonka laajentamista pohjoiseen Suomi on pitkäjänteisesti edistänyt. Pohjanmeri-Itämeri-ydinkäytävä jatkuu nyt Baltiasta Suomen kautta Ruotsin Luulajan ydinsatamaan, yhdistäen Suomen rautatieverkon tähän ydinkäytävään. Kytkeytymällä Rail Balticaan raideyhteytemme ovat kiinteämpi osa eurooppalaista raideliikennettä. Suomen kannalta on tärkeää, että uudessa CEF-asetuksessa kohdennetaan merkittävä määrä EU-rahoitusta Rail Baltican kehittämiseen – se on raideväylämme Eurooppaan.

Päärataan liittyy olennaisesti sen liitانتäyhteydet. Pääradan kehittäminen kokonaisuutena palvelee laajasti yhteyksiä eri puolelle Suomeen. Ydinverkkokäytävänä Päärata tulee nähdä laajana korridorina, joka sisältää keskeiset liitانتäyhteydet: Jyväskylä-Tampere, Pori/Rauma-

Tampere sekä Vaasa-Seinäjoki. Yhteysväleillä on kehittämistarpeita, joiden CEF-rahoitusta Suomen valtion tulee edistää aktiivisesti.

Pitkäjänteisellä kansallisella suunnittelu- ja investointiohjelmalla tulee tavoitella maksimaalista EU-rahoituksen hyödyntämistä ydinverkkojen saavutettavuuden edistämiseksi.

Alueiden Eurooppa

Selonteko tunnistaa heikosti aluekehittämisen ja alueiden Euroopan. Suomen EU-jäsenyysvuosien aikana alueet ja aluekehittäminen on kokeneet suuria muutoksia. Alueen sisäiset kehittyneisyyserot ovat suurempia kuin alueiden väliset erot EU-tasolla. Suomen sisäisetkin kehityserot eivät enää noudata Itä- ja Pohjois-Suomen ja Etelä- ja Länsi-Suomen suuralueiden välistä perinteikästä jakolinjaa. Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden tuki tulee turvatuksi NSPA-rahoituksella. Suomen on huolehdittava myös muiden haasteellisten alueiden kehittämisestä, esimerkkeinä Saarijärven-Viitasaaren seutu EU-liittymissopimuksen mukaisena harvaan asuttuna alueena ja Jämsä vakavan teollisen rakennemuutoksen kaupunkina. Aluekehittämisen EU-rahoitusinstrumentit ovat keskeisessä roolissa, kun ratkotaan Suomenkin kestävä kasvun ja elinvoimaisuuden kysymyksiä.

Euroopan Unioni on leimallisesti "alueiden Eurooppa". Kaikki Eurooppaa koettelevat, selonteossa kuvatut murrokset tarvitsevat suunnittelujärjestelmää, joissa mantereen tai valtion tasoiset toimenpiteet eivät yksin riitä. Maakunta on toimiva taso suunnitella, yhteensovittaa ja toteuttaa EU:n strategisia tavoitteita.

KESKI-SUOMEN LIITTO

Pekka Hokkanen
vt. maakuntajohtaja